

Montse
Barderi
**EL MAR,
QUE
BRILLA
I RIU**

Columna

MONTSE BARDERI
EL MAR,
QUE BRILLA
I RIU

Columna

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
PRIMERA EDICIÓ: SETEMBRE DEL 2025
© MONTSE BARDERI, 2025
© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-3417-1
DIPÒSIT LEGAL: B. 12.364-2025
FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62
IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnaedicions.cat

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor. La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries. En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement. A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.
Podeu contactar amb CEDRO a través del web www.conlicencia.com
o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Queden expressament prohibits l'ús o la reproducció d'aquest llibre o de qualsevol de les seves parts amb el propòsit d'entrenar o alimentar sistemes o tecnologies d'intel·ligència artificial.

Índex

Capítol 1. El mar parla al cim d'un promontori que domina el temps.	13
Capítol 2. Daniela, dic el teu nom i encenc el sol cada matí.	25
Capítol 3. L'amor com un àngel vermell	37
Capítol 4. I jo, que havia esperat totes les hores . .	51
Capítol 5. Qui camina de puntetes, trepitja fort el cor dels altres	77
Capítol 6. Jo mateixa ja em tinc, sortim a veure el que hi ha a fora	109
Capítol 7. Mirar-se al mirall del mar.	115
Capítol 8. Un sol cor, un mateix batec	119
Capítol 9. Miracle o malaltia, sagrat o diagnosi	125
Capítol 10. Tu que amb la teva ombra fas més brillant la meva.	131

Capítol 11. Construir un estiu etern amb la dona que estimes	139
Capítol 12. Qui no sàpiga fer cartes d'amor, que marxi	143
Capítol 13. Jugar al líquid amniòtic	153
Capítol 14. Un far ple de llibres	161
Capítol 15. Només amb la tempesta el mar guanya terreny i acaba conquerint el regne de la platja .	173
Capítol 16. Ni la roca més dura venç l'embat del temps	181
Capítol 17. 52 hertzs, la balena més solitària del món	187
<i>Agraïments</i>	191

CAPÍTOL I

*El mar parla al cim d'un promontori
que domina el temps*

Tinc més crons rere meu que segles al davant. Em pesa l'aigua; el batec que marca el ritme de les onades em fa pujar lentament la pressió i aquell segment màgic, entre líquid i gasós, mig saturat, es torna cada vegada més dens, com d'esclerosi de sal. A poc a poc m'ofego, farcit de meduses borm blau, corall segmentat, posidònia rasurada i sobreexplotació pesquera: em faig irreversiblement vell.

Els déus que desconec s'entretenen fent éssers extravagants, com ara els homes i els peixos abissals. Els darrers viuen dins una nit inamovible, metabolismes lents amb l'aparença dels in-

sectes més estrambòtics: antenes i dents, ulls desorbitats, plaques òssies que cobreixen el seu cos cartilaginós. Tot d'un pàl·lid anèmic dins del meu avern afòtic que no m'interessa gaire. Fet i fet, també els humans viuen d'esquena als milions de bacteris dels seus intestins.

Pobres bèsties anomenades homes, s'imaginen que tot és per culpa seva. Els falta humilitat per adonar-se que no són altra cosa que la baula d'una cadena. Neguen el llegat inapel·lable amb què es dona sempre tota vida: els elements que la malmeten han d'aparèixer amb més malícia al darrer segment de l'existència. Ai, pobres simis xollats, que no són altra cosa que una mena de càncer virulent amb consciència. Sento una compassió infinita per aquesta raça maleïda que compleix el seu mandat d'espècie, talment com l'artrosi segueix l'ordre inapel·lable de deformar l'os.

Accepto el meu destí. Tenia una esperança de vida de molt més que quatre-cents milions d'anys, però sé que el quatre-cents un ja no és per a mi, consegüentment tampoc ho serà per a

ningú més. Les malalties enterren la víctima que acaba per matar-les. *Mantis religiosa* suprema, l'*Homo sapiens*, que es pensa que devora l'altre mentre practica l'autofàgia. Avui la *Mantis* estén les seves potes raptorials i em cal encara seguir vivint, però com?

He intentat no enamorar-me, viure la serenitat de l'últim tram com aquell que observa autàrquicament el món que crea, desferma i descompon cada dia.

Un mar serè, un mar en calma, un mar madur i vell. No en sé. Com va escriure'm la poeta, encara estenc les mans, encara em faig el manyac, el formós, el trist i l'oblidat. Encara em faig el blau, l'etern, l'irresistible i el lluminós.

Intento absurdament no ser amor. Observo les albades, els capvespres, tots els vents, les alçades de les onades, cada blau, verd i gris; tots els tons metàl·lics i rogencs. Penso, analitzo, classifico i anomeno. Practico una mena de taxonomia sistemàtica. Busco mil passatemps al ritme feixuc de les onades, que de tant en tant he de

parar perquè no n'aguanto ni una més. Prou, em dic, i em deprimeixo.

Continuo observant totes les criatures sense una irrefrenable vocació cap a un sol ésser.

Sé per experiència que el més fàcil i feliç seria enamorar-me d'una balena: tan voluminosa i sensual, entre el joc i la carícia em traspassa l'aigua amb la seva aleta, i en un punt de la meua immensitat sento un pessigolleig de benaurança i fremiment. L'aigua enamorada és estúpida i pateix per qualsevol perill, per improbable que sigui, així que no és fingit el meu sobresalt quan treu tot el cos fora de mi, trencant les lleis de la gravetat com el que és: una deessa corpulenta. La bèstia més imponent i bella de la Terra pot volar com una au de carn immensa.

El seu cant és el llenguatge (a diferència dels humans, que tenen un munt de connexions entre les idees, les paraules i les coses), anomenen directament la joia, la por, l'alegria, el desig, l'enyor o la tristesa. Els homes, en canvi, només poden parlar d'una joia, d'una por o d'una alegria: coses molt

petites, sempre fragments de l'existència. Les balenes diuen el que han de dir amb la freqüència vibratòria de la matèria; els homes només fan una mena de so que assenyala un sentit, que a la vegada designa un significat, i d'aquesta manera cadascú es colga de semàntiques ocultes que l'aboquen a una solitud insalvable.

Per si no fos prou, els humans arrossegueu els fonemes pels segles, i els significats s'embruten i es confonen. Aquesta indeterminació és un joc desafiador i infinit per a algú com jo que viu a través dels segles. Per això, no puc evitar enamorar-me de tant en tant d'un ésser humà perquè no paren d'explicar-se històries per aprendre a viure, per buscar el significat d'allò que irrefutablement és; donant voltes pels mots i patint per un ara i un aquí que se'ls esmuny, el moment present és sempre mut.

Hi ha qui fins i tot ha renunciat a dir *amor*. Jo no. Per a mi *amor* és una paraula viva. Valdrà la pena existir si, i només si, soc capaç d'omplir-lo d'un significat més madur, més generós, menys convencional, més savi i valent.

Parlo tots els llenguatges del món, evidentment el del dir, fer i ser de les balenes, i el de les paraules i els conceptes inabastables dels humans i el misteri dels seus noms. Però quan vull conèixer el món d'una tacada, em fixo en el cristal·lí del meu cetaci, la seva parpella blava i inflada és l'esfera que tot ho sap i tot ho veu. M'he perdut dins la concavitat del cel i tots els estels dins d'aquest ull. També l'he vista plorant, encallada sobre la sorra. No ho he suportat, i des d'aquell moment la meva vida ha tingut una sola dèria: protegir-la, allunyar-la de tots els perills i subministrar-li aliment. Sempre he reeixit, l'èxit del meu amor és que tingui una vida llarga i feliç. És sa majestat que tinc a frec de cos, sota el primer tel de l'aigua, l'única que infal·liblement em fa conèixer l'amor com una treva.

Però tots els meus amors han de morir, i un dia o altre l'estimada s'ha fet vella, i neda cega i cansada, em canta cançons suplicant-me la mort. L'escolto però no puc donar-li el que em demana, sé que podria guiar un balener davant d'ella, però si l'arponés, tot seguit l'enfonsaria i observaria de bon grat els seus xiscles a borbolls. Però

ja no vull ser aquell mar jove i impetuós de molt abans que els homes parlessin dels ciclops i Ulisses. Però encara no he après a ser de la benigna secta dels àngels.

Mentre agonitza, només sé deixar anar el seu cos pels corrents sense cap força, covardament concentro plàncton perquè no li falti aliment, faig les aigües més netes i pures perquè si obre els ulls vegi corbes sinuoses de llum que clapegen la sorra.

Faig plàcids i calcats els pocs dies que li queden, em tempero com si fos líquid amniòtic, la peixo discretament, l'agombolo, faig el cel més estrellat, vaig molt amb compte de no deixar-me evaporar per no cobrir de núvols l'espai acotat del seu cos.

Tot i que un dia, o potser la nit més trista, marxa a l'invisible. Sempre hi ha un segon entre la vida i la mort, és un cop estabornidor de vigència i d'impossible; és quan em transformo en un udol desesperat d'aigua negra.

Sé que ja no és ella, que només és un cadàver que flota, mentre es descompon, busco allà on em fa tant mal; diria que és a la zona hadal, que, com la terminació d'un nervi, m'estenalla a un pam just per sota de l'espai on crec que respiro, allà on les onades es cargolen i agafen aire. Ploro de solitud, i en qualsevol moment m'agafa una mena de garbí violent amb el deler de ser estimat, desesperadament.

Fins que torna una altra llum.

La vaig conèixer una tarda de sol dens i sorra cremada. Jo observava sense esma els homenets de la platja, en sentia les veus, els pensaments, precés i preocupacions, les seves promeses de canvi. Sempre m'han mirat invocant la transcendència. Puc sentir les paraules que circulen pels replecs del seu cervell: hi busco fragments de poemes, frases de novel·les, alguna estrofa de cançons. De vegades tot és tan banal que simplement invoco Emily Dickinson: «Carretejar la nostra porció de nit. Aquí una estrella, i allà una estrella, algunes han perdut el seu rumb. Aquí boires, i allà boires, i després, el dia, la claror».

Allà la tenia, tan sols un infant d'un país llunyà que em veia per primera vegada i amb els ulls esbatanats cridava «Mam!», «Mam!», «Mam!».

Una mica més tard ja jugava, tenia un cos bru i prim, asseguda sobre la sorra amb les cames encreuades. Venia d'una ciutat propera a l'estació de tren, un lloc atapeït i sorollós. Arribava amb tota la colla de veïns del mateix barri, sortien com un ramat i es passaven tot el dia a la sorra perquè al pis on vivien no s'hi podia estar per la calor i la falta d'espai. Venien gairebé cada cap de setmana amb les cadires plegables i les neveres. Sortien de l'estació, jo ja l'esperava i ella ja ho sabia, i de seguida corria per ser ben a prop meu. Em mirava com un prodigi que no coneix l'avorriment.

Em vaig enamorar d'ella perquè tenia el cap ple d'estrelles. La majoria encenen les llums d'algun hemisferi cada vegada que s'expliquen, projecten, dedueixen, argumenten, calculen o menteixen. I dins de tanta llum sé que no hi creix la maldat, i que tot, sempre i constantment, és viscut com un intensificador de l'existència. I sobretot sé el més important: que només em po-

den arribar a sentir els que tenen el cap ple de fanals com si fos un envelat de festa major. I fins i tot aquests, molt poques vegades. La vaig triar perquè potser em podria sentir, i perquè només de tant en tant em trobo un humà que m'entendreix com un manatí. En canvi, no és per insistir, les balenes tenen sempre el cervell fent pampallugues, no hi ha cap ésser sobre la Terra més intel·ligent i, encara que no siguin animals d'estris ni puguin inventar la història, tampoc acceleren els temps ni són portadors de l'imprevist, és a dir, de la tragèdia.

I allà la tenia. Estorava minuciosament el palmell amb sorra, s'hi fregava els dits, els grans se li adherien a les cuixes, de cop s'aixecava i saltava contra les meves ones, es cabussava dins meu obrint els ulls, donant-se i prenent-me com si fóssim de la mateixa mida, fins que el seu cap, esverat, em sobresortia de l'aigua.

Rebutjava rotundament totes les rampoines de plàstic barates que poguessin fer que em sentís menys directament, com ara un cubell o una pala.

Ni un instant de por, cap mirada d'indiferència, cap ensopiment absurd. Vida, contra vida, i entre nosaltres, la sal.

Les hores de cada diumenge (els dissabtes sabia que la tindria l'endemà) volia que fossin més lentes, que es fes fosc una mica més tard.

La Daniela em va sentir des del primer moment; jo cridava: «Xoca contra mi», ella contestava: «Ara vinc», i em travessava amb el cos disparat com una fletxa. Com és que ningú se n'adonava? Contínuament saltava contra el zumzeig de les ones i jo ni una sola vegada la rebregava. Els homes mai estan prou atents a una aigua estranya, capritxosa, que adopta formes sinuoses, absurdes, com de cotó fluix sobre el cos d'una nena.

Em podia sentir com ho fan sempre els infants, i com tots, amb el temps va deixar de venir, i també com tots va oblidar-me. Em vaig plantejar que potser ja havia arribat l'hora de ser un mar vell, i que el meu cor, que ignora la pau, mirés la vida com un mer espectador: sorprendre'm amb el prodigi d'una tortuga petita cor-

rent cap a mi o el somriure d'una àvia comptant els ditets d'un nadó que sap que no veurà créixer.

Però vaig esperar, potser tornaria i tindria el que sempre he volgut: una història d'amor que no s'acabi. Per què no? Puc exhaurir-me ben aviat, per un col·lapse de la natura accelerat, desaparèixer en les pròximes dècades i que em quedi només el temps d'una vida humana. El problema vindrà si no faig un pet com una gla, convertir-me anys i panys en una mena de mar que s'extingeix. Puc exhalar l'esperit durant segles en un estat entre el deliri i l'ofuscació? Com s'acaba un oceà? Em desitjo la mateixa petita mort que la d'una criatura qualsevol: un prou i fins aquí, ara i sempre.

I em va tornar a passar: cada mil anys o més, estimo un humà. Em sap molt greu perquè serà una vida d'enyor, de pocs moments plegats, de vides separades. La Daniela ha estat la menys extraordinària dels meus grans amors, tan insignificant i irresistible com un dofi, del tot irrellevant per a la història dels homes però fonamental per a la vida d'un mar.